DOMSTOLENS DOM (Tredje Afdeling)
9. februar 1988 *

I sag 1/87,

Santo Picciolo, tjenestemand i Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, ved advokat Jean-Noël Louis, Bruxelles, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat ved cour d'appel Yvette Hamilius, 11, boulevard Royal,

sagsøger,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, ved Peter Kalbe, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokat i Luxembourg Aloyse May, 31, Grand-Rue,

sagsøgt,

hvori der er nedlagt påstand om annullation af den af medlem af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber Nic Mosar den 5. marts 1986 trufne beslutning om den endelige bedømmelse af sagsøgeren for perioden 1. juli 1981 — 30. juni 1983 samt om, at der tilkendes sagsøgeren en skadeserstatning på én franc,

har

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden J. C. Moitinho de Almeida, dommerne U. Everling og Y. Galmot,

generaladvokat: J. L. da Cruz Vilaça
justitssekretær: assisterende justitssekretær J. A. Pompe

* Processprog: Fransk.

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 18. november 1987,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 21. januar 1988,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning, indgivet til Domstolens Justitskontor den 2. januar 1987, har Santo Picciolo, der er tjenestemand i Kommissionen, anlagt sag med påstand om annullation af en beslutning af 5. marts 1986 om den endelige bedømmelse af ham for perioden 1. juli 1981 — 30. juni 1983 samt om, at Kommissionen dømmes til at betale ham en erstatning på én franc for ideel skade.

2 Picciolo, der blev ansat som tjenestemand i kategori A den 12. august 1971, blev først indplaceret i Publikationskontoret og senere, med virkning fra den 1. januar 1983, i Generaldirektorat XVIII. Den 24. juni 1982 blev han indvalgt i det lokale personaleudvalg i Luxembourg, som han senere blev næstformand for.

3 Efter De Almindelige Gennemførelsesbestemmelser til Vedtægtens Artikel 43 (herefter benævnt »gennemførelsesbestemmelserne«) og Vejledningen i bedømmelse af tjenestemænd (herefter benævnt »bedømmelsesvejledningen«) blev Picciolo's bedømmelse for perioden 1. juli 1981 — 30. juni 1983 i december 1983 udfærdiget af direktøren for Publikationskontoret.

4 Efter at Picciolo havde rejst indvendinger mod visse dele af bedømmelsen, forsøgte bedømmeren forgæves at gennemføre den samtale med sagsøgeren, som er foreskrevet i gennemførelsesbestemmelserne. Den 13. december 1984 fremsendte han til sagsøgeren en ny bedømmelse, der var delvis ændret. Han vedlagde som bilag til bedømmelsen en i mellemtiden indhentet udtalelse fra »ad hoc-gruppen af bedømmere«, som i henhold til bedømmelsesvejledningen deltager i bedømmelsen af tjenestemænd, der har et »hverv« som personalerepræsentant.

5 Efter at have modtaget denne nye bedømmelse anmodede Picciolo den 17. januar 1985 om, at spørgsmålet om hans bedømmelse blev forelagt for »bedømmeren i appelleddet« (herefter benævnt »appelbedømmeren«), medlem af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber Nic Mosar. Denne besluttede i første omgang, at bedømmelsen skulle stå ved magt. Picciolo anmodede herefter om, at bedømmelsen blev forelagt for det paritetiske bedømmelsesudvalg, der afgav udtalelse den 29. juli 1985, hvorefter appelbedømmeren den 5. marts 1986 traf beslutning om den endelige bedømmelse af sagsøgeren. I medfør af tjenestemandsvedtægtens artikel 90 indbragte Picciolo en klage over denne bedømmelse, som stiltiende blev afvist.

6 Vedrørende sagens faktiske omstændigheder og de relevante bestemmelser samt parternes anbringender og argumenter henvises i øvrigt til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

Annullationspåstanden

7 Til støtte for sin påstand om annullation af den omtvistede bedømmelse har Picciolo fremsat følgende anbringender:

a) bedømmelsen indeholder vurderinger, der er lavere end dem, der var indeholdt i den foregående bedømmelse, uden at dette er blevet begrundet. Endvidere har appelbedømmeren, for hvem sagsøgeren indbragte bedømmelsen, yderligere skærpet disse vurderinger i negativ retning;

b) bedømmelsesproceduren har været behæftet med forskellige mangler, nærmere bestemt for så vidt angår de oplysninger, der forelå for appelbedømmeren, spørgsmålet om en samtale mellem bedømmeren og sagsøgeren, høringen af de overordnede samt det forhold, at bedømmelsen blev udfærdiget for sent;

c) Kommissionen har bevidst tilsidesat gennemførelsesbestemmelserne og bedømmelsesvejledningen og dermed overtrådt princippet om den berettigede forventning og ligebehandlingsgrundsætningen;

d) endelig er der derudover sket en tilsidesættelse af Publikationskontorets »interne bestemmelser«.

Anbringenderne vedrørende indholdet af bedømmelsen

8 Picciolo har gjort gældende, at der er sket en tilsidesættelse af artikel 5, afsnit 2, i gennemførelsesbestemmelserne, hvorefter »enhver ændring af den analytiske vurdering i forhold til den foregående bedømmelse skal begrundes«. Sagsøgeren anfører, at den omtvistede bedømmelse indeholder vurderinger, som er lavere end dem, der var indeholdt i hans foregående bedømmelse, uden at denne mindre fordelagtige bedømmelse er blevet begrundet.

9 Sagsøgeren har endvidere anført, at appelbedømmeren efter det paritetiske bedømmelsesudvalgs udtalelse indføjede en ny bemærkning, der indebar en mere negativ vurdering af sagsøgeren. Det fremgår ifølge sagsøgeren imidlertid af affattelsen af artikel 7, afsnit 3 og 4, i gennemførelsesbestemmelserne og af punkt C.2 i bedømmelsesvejledningen, at når en bedømmelse på den pågældende tjenestemands anmodning har været forelagt for det paritetiske bedømmelsesudvalg, må dette ikke føre til, at tjenestemanden stilles ringere.

10 Det bemærkes om disse klagepunkter, at det fremgår af sagens akter, at det kun er den analytiske vurdering af sagsøgerens »ansvarsbevidsthed«, der er lavere end den, som var indeholdt i bedømmelsen for den foregående referenceperiode. Bedømmelsen af Picciolo vedrørende dette punkt blev nedsat fra niveauet »udmærket« til niveauet »meget godt«.

11 Denne analytiske vurdering blev i den af den første bedømmer udfærdigede bedømmelse ledsaget af følgende bemærkning: »Da Picciolo i januar 1983 forlod Publikationskontoret, blev det nødvendigt at foretage en ny gennemgang af forholdene omkring Publikationskontorets kommercielle regnskaber, og på dette grundlag kan der ikke være nogen tvivl om, at der må gives bedømmelsen 'meget godt', for så vidt angår Picciolo's ansvarsbevidsthed.« Efter at det paritetiske bedømmelsesudvalg i sin udtalelse af 29. juli 1985 havde fundet, at denne bemærkning var uklar, erstattede Mosar den med følgende bemærkning, der er indeholdt den anfægtede endelige bedømmelse: »Picciolo forlod sin stilling i Publikationskontoret i januar 1983. Ansvaret for Publikationskontorets regnskaber blev herefter overtaget af andre, hvilket gjorde det muligt at indføre en nyordning, som burde have været gennemført tidligere.«

12 Det bemærkes for det første, at det fremgår heraf, at den — i øvrigt kun i ringe grad — lavere vurdering fra den ene referenceperiode til den anden af Picciolo's »ansvarsbevidsthed« ved appelbedømmerens bemærkning er blevet behørigt begrundet i overensstemmelse med artikel 5 i gennemførelsesbestemmelserne.

13 For det andet bemærkes, at artikel 7 i gennemførelsesbestemmelserne og punkt C.2 i bedømmelsesvejledningen ikke er til hinder for, at appelbedømmeren giver en lavere bedømmelse af den pågældende tjenestemand. De nævnte bestemmelser kan dog fortolkes således, at appelbedømmeren kun kan ændre bedømmelsen i negativ retning, såfremt dette er i overensstemmelse med det paritetiske udvalgs udtalelse. Det må i sagen lægges til grund, at appelbedømmeren ikke har tilsidesat disse bestemmelser. Han har således blot henholdt sig til det paritetiske udvalgs udtalelse ved at fjerne den uklarhed, som kunne være forbundet med den tidligere udformning af den pågældende bemærkning, der ikke indeholdt nogen forklaring på den lavere vurdering i forhold til den foregående referenceperiode, hvorved appelbedømmeren opretholdt den første bedømmers vurdering, nemlig »meget godt«.

14 De nævnte anbringender kan herefter ikke lægges til grund.

Anbringenderne om mangler ved bedømmelsesproceduren

Høring af sagsøgerens overordnede

15 Picciolo har gjort gældende, at kravene herom i artikel 2, afsnit 3, og artikel 3, afsnit 2, i gennemførelsesbestemmelserne og i punkt B.5.2.1 og B.5.2.2 i bedømmelsesvejledningen ikke er blevet overholdt ved den første bedømmers udfærdigelse af bedømmelsen.

16 Det bemærkes, at det fremgår af gennemførelsesbestemmelserne og af bedømmelsesvejledningen, at såfremt en tjenestemand er blevet indplaceret i en ny stilling mindre end seks måneder før afslutningen af referenceperioden, skal han bedømmes af den tjenestemand i hans tidligere tjenestegren, der har kompetence til at foretage bedømmelser. Denne bedømmer skal forinden høre den tilsvarende tjenestemand i den nye tjenestegren samt den pågældende tjenestemands umiddelbart overordnede i den tidligere tjenestegren. »Eventuelt« skal tjenestemandens øvrige overordnede i hans nye tjenestegren også høres. Endelig skal de personer, der er blevet hørt i overensstemmelse med disse regler, påtegne bedømmelsen, efter at den er blevet undertegnet af bedømmeren, og de kan herved påføre bemærkninger, såfremt de er uenige med bedømmeren.

17 Det fremgår af sagens akter, at den omtvistede bedømmelse af Picciolo blev udfærdiget af direktøren for Publikationskontoret, Walter Verheyden, hvorefter den blev påtegnet af David Perry, der er chef for Publikationskontorets administrative enhed 4, og af direktør i Generaldirektorat XVIII Antoine Van Goethem og endelig undertegnet af Verheyden.

18 Det bemærkes herved for det første, at selv om Perry og Van Goethem som hævdet af sagsøgeren er blevet hørt, efter at Verheyden havde udfærdiget bedømmelsen, og ikke forinden som foreskrevet efter de gældende bestemmelser, kan dette ikke i denne sag anses som en væsentlig mangel, der kan påvirke gyldigheden af bedømmelsesproceduren. Det er således ubestridt, at Perry og Van Goethem har påtegnet Picciolo's bedømmelse, og at de ikke benyttede sig af muligheden for herved at påføre bemærkninger om en eventuel uenighed i forhold til den første bedømmers vurderinger. De har dermed stiltiende givet udtryk for, at de var enige i disse vurderinger.

19 For det andet bemærkes, at i modsætning til, hvad sagsøgeren har hævdet, kunne Perry, selv om han var hjælpeansat, udmærket deltage i bedømmelsesproceduren som sagsøgerens umiddelbart overordnede i Publikationskontoret, idet han rent faktisk varetog opgaverne som chef for den administrative enhed 4, hvorved Picciolo som ansat i denne hierarkisk var underlagt ham.

20 For det tredje bemærkes, at der ikke kan gives Picciolo medhold i, at der som følge af, at han havde skiftet stilling, burde være sket en høring af hans umiddelbart overordnede i Generaldirektorat XVIII. Det fremgår nemlig af de gældende bestemmelser, at der kun »eventuelt« skal ske en høring af andre af tjenestemandens overordnede i hans nye tjenestegren end den overordnede, der er beføjet til at foretage bedømmelser, dvs. kun i tilfælde, hvor høringen kan forekomme hensigtsmæssig, hvorfor den altså ikke er obligatorisk.

21 Endelig bemærkes, at det forhold, at Perry og Van Goethem skulle have påtegnet den af Verheyden udfærdigede bedømmelse, før denne underskrev den, ikke kan anses som en mangel ved proceduren, idet sagsøgeren hverken har godtgjort, endsige hævdet, at der blev foretaget ændringer i bedømmelsen mellem det tidspunkt, da Perry og Van Goethem påtegnede den, og det tidspunkt, da den blev underskrevet af bedømmeren.

22 Det nævnte anbringende kan herefter ikke lægges til grund.

Spørgsmålet om en samtale mellem bedømmeren og sagsøgeren

23 Picciolo har gjort gældende, at der er sket en tilsidesættelse af artikel 6 i gennemførelsesbestemmelserne, af punkt B.8.1 i bedømmelsesvejledningen og af almindelige kontradiktionsprincipper. Sagsøgeren anfører herved, at den samtale, han burde have haft med sin første bedømmer, ikke blev tilbudt ham på normale vilkår, og at dette var årsagen til, at samtalen ikke fandt sted. Denne mangel er ikke blevet afhjulpet ved den, rent formelle, samtale, som sagsøgeren havde med appelbedømmeren.

24 Det bemærkes for det første, at direktøren for Publikationskontoret i sin egenskab af bedømmer tre gange foreslog Picciolo en samtale om den i december 1983 udfærdigede bedømmelse. Picciolo afviste dette under henvisning til de mangler, som bedømmelsen efter hans opfattelse var behæftet med. Formålet med en sådan samtale er imidlertid netop at give den pågældende tjenestemand lejlighed til over for bedømmeren at fremsætte sine bemærkninger og eventuelle klagepunkter. Uanset hvorledes man vurderer spørgsmålet om grundlaget for Picciolo's klagepunkter over bedømmelsen, kunne sagsøgeren ikke under henvisning hertil afvise tilbudet om en samtale. Det nævnte forhold må således tilskrives sagsøgeren selv, og han kan ikke på dette grundlag anfægte bedømmelsesprocedurens lovlighed.

25 For det andet bemærkes, at rent bortset herfra, fremgår det af Domstolens praksis, jfr. dom af 21. marts 1985 (Turner mod Kommissionen, 263/83, Sml. s. 893), at det forhold, at der ikke har været nogen samtale mellem den første bedømmer og den pågældende tjenestemand, ikke kan berøre gyldigheden af bedømmelsen, når tvisten vedrører den af appelbedømmeren udfærdigede bedømmelse, og denne har haft en egentlig samtale med tjenestemanden. Det bemærkes herved, at det er ubestridt, at Picciolo havde en samtale med appelbedømmeren, hvorved han over for denne mundtligt har kunnet fremsætte samtlige sine bemærkninger til bedømmelsen.

26 Dette anbringende kan herefter ikke lægges til grund.

Spørgsmålet om de for appelbedømmeren foreliggende oplysninger

27 Picciolo har gjort gældende, at kravene i artikel 7, afsnit 2, i gennemførelsesbestemmelserne og i punkt B.9.3 i bedømmelsesvejledningen ikke er blevet overholdt, idet appelbedømmeren ikke rådede over fuldstændige oplysninger, da han undlod at rådføre sig med den første bedømmer og ikke var i besiddelse af den oprindelige bedømmelse udfærdiget af denne.

28 Om det første af de rejste spørgsmål bemærkes, at sagsøgeren i stævningen har anført, at det ikke fremgår af noget dokument, at Mosar skulle have rådført sig med den første bedømmer. Det fremgår imidlertid af det af Kommissionen i svarskriftet anførte, som sagsøgte siden har uddybet i et svar på et spørgsmål fra Domstolen, at Mosar mundtligt rådførte sig med den første bedømmer, før han udfærdigede den omtvistede bedømmelse.

29 Om det andet af de rejste spørgsmål bemærkes, at selv om appelbedømmeren ikke skulle have været i besiddelse af den i december 1983 udfærdigede oprindelige bedømmelse, kan dette ikke påvirke procedurens lovlighed. De vurderinger af Picciolo, som appelbedømmeren skulle tage stilling til, var nemlig ikke dem, der var indeholdt i den oprindelige bedømmelse fra december 1983, men dem, der var angivet i den af den første bedømmer i december 1984 udfærdigede anden bedømmelse. Hvad i øvrigt angår det af Picciolo anførte, hvorefter det var en forudsætning for appelbedømmerens mulighed for at kunne vurdere sagsøgerens klagepunkter over proceduren og indholdet af bedømmelsen, at han fik forelagt den oprindelige bedømmelse, bemærkes, at sagsøgeren som tidligere anført havde en samtale med Mosar, hvorved han havde lejlighed til at uddybe samtlige sine klagepunkter over for denne.

30 Dette anbringende kan herefter ikke lægges til grund.

Forsinkelsen med hensyn til fastlæggelsen af bedømmelsen

31 Picciolo har gjort gældende, at bedømmelsesproceduren i henhold til artikel 7, sidste afsnit, i gennemførelsesbestemmelserne burde have været afsluttet senest den 31. december 1984. Den endelige bedømmelse forelå imidlertid først den 5. marts 1986 og blev meddelt sagsøgeren endnu senere.

32 Herom bemærkes blot, at selv om en forsinkelse med hensyn til afslutningen af bedømmelsesproceduren i visse tilfælde kan give den pågældende tjenestemand ret til erstatning, kan en sådan forsinkelse under ingen omstændigheder påvirke gyldigheden af bedømmelsen og dermed heller ikke danne grundlag for en annullation af denne.

33 Dette anbringende kan herefter ikke lægges til grund.

34 Følgelig kan der ikke gives sagsøgeren medhold i anbringenderne om, at bedømmelsesproceduren har været behæftet med mangler.

Anbringendet om, at der er sket en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og af ligebehandlingsprincippet

35 Sagsøgeren har ikke nærmere redegjort for grundlaget for dette anbringende, men alene støttet det på den tilsidesættelse af de gældende bestemmelser, som er sket ifølge de foregående anbringender. Da sagsøgeren ikke har fået medhold i disse, kan det her omhandlede anbringende heller ikke lægges til grund.

Anbringendet om, at der er sket en tilsidesættelse af Publikationskontorets »interne bestemmelser«

36 Picciolo har gjort gældende, at Publikationskontorets direktør i henhold til Publikationskontorets interne bestemmelser om bedømmelsesproceduren har pligt til at høre styrelsesudvalget, før han bedømmer tjenestemænd i kategori A. En sådan høring er ikke sket i sagsøgerens tilfælde.

37 Det bemærkes, at i henhold til artikel 48 i »de tjenstlige bestemmelser« for Kontoret for De Europæiske Fællesskabers Officielle Publikationer, der er vedtaget af Publikationskontorets styrelsesudvalg, skal »Publikationskontorets direktør give styrelsesudvalget meddelelse om de periodiske bedømmelser af tjenestemænd og andre ansatte (kategori A og hermed sidestillede), om disses bemærkninger hertil samt om andre oplysninger, der kan få betydning for bedømmelserne«.

38 Det fremgår af disse bestemmelser, at Publikationskontorets direktør ikke har pligt til at høre styrelsesudvalget, før han udfærdiger bedømmelser om de pågældende tjenestemænd og andre ansatte, men alene skal underrette udvalget efterfølgende.

39 Publikationskontorets direktør var derfor beføjet til at udfærdige en bedømmelse om Picciolo uden først at høre styrelsesudvalget, hvorved bemærkes, at selv om direktøren senere skulle have tilsidesat sin forpligtelse til at underrette udvalget — hvilket sagsøgeren hverken har godtgjort, endsige hævdet — kan dette forhold ikke påvirke gyldigheden af den omtvistede bedømmelse.

40 Allerede af denne grund kan der ikke gives sagsøgeren medhold i dette anbringende, hvorfor det findes ufornødent at undersøge det af Kommissionen rejste spørgsmål om, hvorvidt Publikationskontorets interne tjenstlige regler kan gøres gældende over for det i dets egenskab af ansættelsesmyndighed.

41 Der kan herefter ikke gives Picciolo medhold i påstanden om annullation af den endelige bedømmelse af ham.

Erstatningspåstanden

42 Picciolo har gjort gældende, at den indtrufne forsinkelse med udfærdigelsen af bedømmelsen er en tjenstlig fejl, som er ansvarspådragende for Kommissionen. Sagsøgeren anslår at have lidt en skade på 50 000 LFR, men har dog begrænset sin påstand til et krav om en erstatning på én LFR for ideel skade.

43 Det bemærkes, at den af sagsøgeren anførte forsinkelse i hvert fald delvis må tilskrives ham selv. Picciolo's ret til at benytte sig af klageadgangen i henhold til vedtægten og gennemførelsesbestemmelserne kan ikke anfægtes. Det må imidlertid lægges til grund, at sagsøgeren ved at anmode om en forelæggelse, først for appelbedømmeren, og derefter for det paritetiske bedømmelsesudvalg, selv har været medvirkende til, at bedømmelsesproceduren blev forhalet.

44 Det må dog samtidig fremhæves, at administrationen på sin side har bidraget til at skærpe forsinkelsen. Den første bedømmer udsatte således uden grund høringen af »ad hoc-gruppen af bedømmere«, og appelbedømmeren udfærdigede først den endelige bedømmelse mere end syv måneder efter, at det paritetiske bedømmelsesudvalg havde afgivet udtalelse. Disse forhold må anses som fejl fra Kommissionens side, når henses til den forpligtelse, der påhviler administrationen til at udfærdige tjenestemændenes bedømmelser inden for de fastsatte frister.

45 Disse fejl fra Kommissionens side kan imidlertid under de foreliggende omstændigheder ikke danne grundlag for en, selv symbolsk, erstatning til Picciolo, idet sagsøgeren ikke har godtgjort at have lidt nogen som helst form for skade som følge af den indtrufne forsinkelse med udfærdigelsen af hans bedømmelse. Sagsøgeren har således hverken ved sine klageskrivelser eller under retsforhandlingerne for Domstolen forklaret, hvorledes forsinkelsen har påvirket forløbet af hans karriere, ligesom han ikke har redegjort for grundlaget for den ideelle skade, han hævder at have lidt.

46 Der kan herefter heller ikke gives sagsøgeren medhold i erstatningspåstanden.

47 Følgelig vil Kommissionen i det hele være at frifinde.

Sagens omkostninger

48 Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, dømmes den part, der taber sagen, til at betale sagens omkostninger.

49 I modsætning til, hvad Picciolo har gjort gældende, er der i sagen ikke grundlag for at anvende bestemmelsen i procesreglementets artikel 69, stk. 3, afsnit 2, hvorefter Domstolen kan dømme en endog vindende part til at godtgøre den anden part de sagsomkostninger, denne har afholdt, når den vindende part har givet anledning til disse. Det eneste forhold, som sagsøgeren herved har henvist til, nemlig

at Kommissionen ikke traf nogen udtrykkelig afgørelse om hans klage på trods af dennes udførlige karakter, er ikke tilstrækkeligt til, at sagsøgerens udgifter ved denne sag kan anses for påtvunget ham af Kommissionen uden grund eller af ond vilje.

50 Ifølge procesreglementets artikel 70 bærer institutionerne dog selv de udgifter, de har afholdt i sager anlagt af ansatte ved Fællesskaberne.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Tredje Afdeling)

1) Sagsøgte frifindes.

2) Hver part bærer sine omkostninger.

Moitinho de Almeida Everling Galmot

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 9. februar 1988.

P. Heim
Justitssekretær

J. C. Moitinho de Almeida
Formand for Tredje Afdeling.